

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД

Изх. № 334/06.04.2016 г.
гр.София

ДО
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Относно изх. № 94/к.д. № 3 от 2016 г. от 22.03.2016 г. за представяне на писмено становище относно искане на омбудсмана на Република България за установяване на противоконституционност на нормите на чл.78, ал.8 от Гражданския процесуален кодекс и чл.161, ал.1, изр.3 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс и Конституционно дело № 3/2016г., Ви изпращаме приложено Становище с изх. № 334/06.04.2016 г. на Председателя на Върховен административен съд.

Приложение: Становище – 6 стр.

06.04.2016 г.

изх. № 334
06.07.2016г.

**ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

СТАНОВИЩЕ

НА

**ВЪРХОВЕН
АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

относно:

Искане на омбудсмана на Република България за установяване на противоконституционност на нормите на чл.78, ал.8 от Гражданския процесуален кодекс и чл.161, ал.1, изр.3 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс и Конституционно дело № 3/2016г.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение на Конституционния съд от 22.03.2016 г. по конституционно дело №3/2016 г., Върховния административен съд е конституиран като заинтересована страна в конституционно производство, образувано по искане на омбудсмана на Република България да бъде обявена за противоконституционна разпоредбата на чл. 78, ал. 8 от Гражданския процесуален кодекс и чл.161, ал.1, изр.3 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс поради противоречието им с чл.4, ал.1, чл.17, ал.3, чл. 19, ал.2 и чл. 121, ал.1 от Конституцията на Република България.

Изхождайки теоретично, отговорността за разноските е обективна и невиновна, поради което обхваща само действително направените разноски. Същата е в зависимост както от неоснователно предизвикания правен спор, така и от противоправното поведение на даден субект довело до нуждата да се търси защита на накърненото право посредством съдебно производство, от разноските, причинени от водене на делото по повод спора и от потвърждаването или отхвърлянето на твърденията досежно разноските със съдебно решение. Безспорно неоснователно предизвиканият съдебен спор и изходът от същия са предпоставка за уважаване или отхвърляне претенцията за разноски. Само признаване основателността на претенцията относно иска обаче, не е достатъчно обстоятелства за възлагане направените по делото разноски. Спор поражда присъждането на действително причинените разноски за водене на делото по повод процесния спор.

Разпоредбата на чл. 78, ал. 8 от Гражданския процесуален кодекс (ГПК) регламентира случаите когато „В полза на юридически лица и еднолични търговци се присъжда и адвокатско възнаграждение, ако те са били защитавани от юрисконсулт“. Предвид чл. 144 от Административнопроцесуалния кодекс (АПК) горната норма субсидирано се прилага и в съдебните административни производства и в частност чл. 161, ал. 1, изр. 3 от Данъчно-осигурителния процесуалния кодекс (ДОПК) гласи „На администрацията вместо възнаграждение за адвокат се присъжда за всяка инстанция юрисконсултско възнаграждение в размера на минималното възнаграждение за един адвокат“.

Нарушение на принципа за равенство и разпоредбата на чл.121 от Конституцията на Република България

В ТР № 6/06.11.2013 г. по тълкувателно дело №6/2012 г. на Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия на ВКС, в т. 1, е прието, че само заплатените от страната разноски подлежат на възмездяване - така например чл. 78, ал. 1 ГПК регламентира кои от вече заплатените разноски страната може да претендира в хипотеза на уважен неин иск. Намерено е, че процесуалният закон урежда единствено случаите, при които разноските са заплатени, а съдът следва да определи отговорността на страните за поемането им. Посочено е още, че само, когато е доказано извършването на разноски в производството, те могат да се присъдят по правилата на чл. 78 ГПК. Видно от последното, не е налице разграничаване на случаите на процесуално представителство от адвокат от тези на процесуално представителство от юрисконсулт. Визирана е нормата на чл. 78 ГПК в нейната цялост, поради което не е налице различен режим за доказване на сторените, действително платени разноски. В обратен случай, попадаме в хипотезата на неравнопоставеност на страните в процеса,

каквото е настоящият. Разпоредбата на чл. 78, ал. 8 ГПК предвижда, че в полза на юридически лица и еднолични търговци се присъжда и адвокатско възнаграждение, ако те са били защитавани от юрисконсулт. Същата кореспондира на ал.1 на същата норма, която гласи, че заплатените от ищеца такси, разноски по производството и възнаграждение за един адвокат, ако е имал такъв, се заплащат от ответника съразмерно с уважената част от иска. И в двата случая сме обусловени от наличието на процесуален представител – адвокат респ. юрисконсулт. Предвид което не следва едната страна да бъде поставена в по-благоприятно положение спрямо другата, като на едната – представлявана от адвокат, се налага да доказва осъществяването на разноски свързани с процеса, а на другата - представлявана от юрисконсулт - НЕ.

Присъждането на разноски има обезщетителна функция. Субектът направил разноски в съдебен процес, приключил в негова полза, следва да получи обратно похарчените суми, като по този начин се възстановяват разходите, които е сторил заради неправомерното поведение на другата страна. Когато административен орган е представляван от адвокат и решението е в полза на органа, няма никакво съмнение, че заплатеният хонорар следва да бъде присъден, тъй като с тази сума органът е обеднял и финансовото статукво преди завеждането на делото е справедливо да бъде възстановено. В общите случаи когато органът е представляван от юрисконсулт с пълния обхват на права и задължения обаче, претендирането на разноски е неоснователно, тъй като липсват разходи свързани точно с проведеното съдебно производство. Не е възможно да бъде определена част от трудовото възнаграждение на юрисконсулта отнасяща се точно за това производство, която част да бъде присъдена. С присъждането на възнаграждение, не само че не се възстановява статуквото от преди делото, напротив в бюджета на органа постъпват суми, които се явяват в повече от бюджета му преди съдебното производство.

Съществено е да се изясни и както в ТР №3/13.05.2010 г. по тълкувателно дело №5/2009 г. на Общото събрание на съдиите от I и II колегия на ВАС е посочено, че прилагайки субсидиарно разпоредбата на чл. 78, ал. 8 ГПК, съдът присъжда адвокатско възнаграждение не в полза на юрисконсулта, а в полза на юридическото лице, което е защитавано от него, респективно в чиято структура се намира представляваният по този начин едноличен административен орган. Поради това без значение е дали възнаграждението на процесуалния представител се следва по силата на договор за правна помощ и съдействие или по силата на служебно/трудово правоотношение, като и в двата случая заплащането му е със средства на бюджета.

Каквото и да е правоотношението на юрисконсулта с представлявания следва да е налице действително заплатени суми във

връзка с конкретно производство. С правоотношението си юрисконсулта се задължава в рамките на даден период да осъществява конкретни дейности, като за последното получава възнаграждение в определен размер. В случаи като досегашния на присъждане на разноски, които не са действително направени с даден размер, попадаме в хипотезата на „неоснователното обогатяване“. Визираното в чл. 55 от Закона за задълженията и договорите условие „Който е получил нещо без основание или с оглед на неосъществено или отпаднало основание, е длъжен да го върне“, е приложимо в настоящия казус предвид принуждаването страната да заплати разноски, които не са сторени. Разходите, които представляваният прави за осъществяваните дейности от юрисконсулта са регулярни, тъй като са платими периодично предвид характера на правоотношението и не са свързани с конкретното производство.

Освен изложеното следва да бъде посочена още една трактовка изложена като особено мнение към ТР №3/13.05.2010 г. по тълкувателно дело №5/2009 г. на Общото събрание на съдиите от I и II колегия на ВАС във връзка с разпоредбата на 143, ал. 4 от АПК, а именно, че така формулирана същата показва, че законодателят имплицитно е изключил от обхвата на отговорността за разноски присъждането на юрисконсултско възнаграждение в полза на административния орган.

Предвид изложеното е налице нарушение на чл.121, ал.1 от КРБ, предвиждащ „Съдилищата осигуряват равенство и условия за състезателност на страните в съдебния процес“. При прилагането на чл. 78, ал. 8 от Гражданския процесуален кодекс и чл.161, ал.1, изр.3 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс.

Нарушение на принципа за правова държава

Република България е правова държава и се управлява според Конституцията и законите на страната, пред които всички граждани са равни - чл. 4, ал. 1 и чл. 6, ал. 2, изр. 1 от Конституцията. Принципът на правовата държава, провъзгласеният в чл. 4, ал. 1 от Конституцията на Република България, обуславя необходимостта законодателните промени да бъдат съобразявани с основните начала на правото и да се отнасят в еднаква степен за всички правни субекти. „Правовата държава“ формира и гарантира общия правов ред. Специфичното средство за създаване на този правов ред е законът. Принципът на законността като универсален принцип на политическата система е необходима гаранция за правовия ред. Правен инструмент на обществото за ограничаване произвола в публичноправните отношения и за защита свободите и правата на гражданите е правовата държава. При наличие на свободно гражданско общество публичното право определя посредством конституцията пределите на държавната власт. По този начин се гарантира автономията

на гражданското общество спрямо държавата. Поради това публичното право се основава на принципа „разрешено е само това, което е изрично предвидено в закона“. Принципът на правна сигурност на гражданите е прокламиран и в Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи чл.5, който гласи „Всеки има право на свобода и сигурност“. Гарантираното право на справедлив процес гарантиран с чл.6 от Конвенцията също се засяга от задължението за плащане на такси и разноски по съдебните дела. В редица решения на Европейския съд по правата на човека е постановено, че при трудни за понасяне разноски, дължими предварително, тяхната несъразмерност е налице нарушение на посочения по-горе чл.6 от Конвенцията. Всяко ограничение правото на справедлив процес, включително чрез задължението за плащане на такси и разноски, е недопустимо. В този смисъл са решенията по делата Weissman and Others v. Romania, no. 63945/00, 24 May 2006 и Teltronic-CATV v. Poland, no. 48140/99, 10 January 2006, Stankov v. Bulgaria, no. 68490/01, 12 July 2007, Tinnelly & Sons Ltd and Others and McElduff and Others v. the United Kingdom, judgment of 10 July 1998, Reports 1998-IV, p. 1660, § 72 and Apostol v. Georgia, no. 40765/02, 28 November 2006 и др.

По основателността на искането на омбудсмана на Република България.

Искането на омбудсмана на Република България да бъде обявена за противоконституционна разпоредбата на чл. 78, ал. 8 от Гражданския процесуален кодекс и тази на чл.161, ал.1, изр.3 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс, поради противоречие с чл.4, ал.1, чл.17, ал.3, чл. 19, ал.2 и чл. 121, ал.1 от Конституцията на Република България е основателно.

Решенията на Конституционния съд са задължителни и като неразделна част от правовия ред осигуряват върховенството на Конституцията. Съгласно чл. 14, ал. 6 от Закона за Конституционен съд (ЗКС) те са задължителни за всички държавни органи, юридически лица и граждани. От обвързващото действие на решенията на съда следва, че всички правни субекти са задължени да ги съобразяват. Решенията са задължителни и за Народното събрание като висш държавен орган. В правовата държава неизпълнението на решенията на Конституционния съд, неточното им изпълнение или заобикаляне е нарушение на Конституцията.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

По представените Ви съображения, Върховният административен съд, счита, че разпоредбите на чл. 78, ал. 8 от Гражданския процесуален кодекс и чл.161, ал.1, изр.3 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс, са противоконституционни.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВАС:

/Г. Колев/